

О.П. Славкова

доктор економічних наук,
доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку
Сумський національний аграрний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Стаття присвячена висвітленню проблемних питань щодо ролі інформаційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств та сільських територій, її вплив на забезпечення ефективних організаційно-економічних та соціально-економічних відносин. У статті визначено основні напрями та інструменти вдосконалення інформаційного забезпечення вітчизняних підприємств агропромислового комплексу та органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: інформація, розвиток, інформаційне забезпечення, сільські території, сільськогосподарські підприємства

Славкова Е.П. ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ И СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

Статья посвящена рассмотрению проблемных вопросов относительно роли информационного обеспечения развития сельскохозяйственных предприятий и сельских территорий, их влияния на обеспечение эффективных организационно-экономических и социально-экономических отношений. В статье определены основные направления и инструменты усовершенствования информационного обеспечения отечественных предприятий агропромышленного комплекса и органов местного самоуправления.

Ключові слова: інформація, розвиток, інформаційне забезпечення, сільські території, сільськогосподарські підприємства

Slavkova O.P. INFORMATION SUPPORT AS A FACTOR OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AND RURAL AREAS

The article is devoted to issues concerning the role of information support of farms and rural areas, its impact on the provision of effective organizational, economic and socio-economic relations. The article defines the main directions of improvement tools and information support domestic agricultural enterprises and local governments.

Key words information development, information security, rural development, enterprises.

Постановка проблеми. Україна рухається в напрямку розвитку інформаційного суспільства, подальшого поширення використання інформаційних технологій в життєдіяльності суспільства та займає середнє місце в світових рейтингах. Одним з основних питань у визначенні системи інформаційного забезпечення розвитку сільських територій в цілому, складу її підсистем та елементів, а також змісту їх діяльності і характеристик, являються системоутворюючі фактори, до яких відносять усі ті явища, зв'язки, елементи та взаємодію, що забезпечують функціонування системи (ресурсний потенціал, предмети праці, засоби праці, виробничий персонал тощо).

Підвищена увага до розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується, насамперед, на підвищенні зацікавлення населення та бізнесу у ІТ-сфері, тобто у розширенні сфери інформаційних послуг, які надаються ІТ-ринком, державною та місцевою владою. Найбільш масовими ІТ-послугами, якими сьогодні користується населення є: адміністративні інформаційні послуги, інформація щодо ведення бізнесу, соціальні мережі, інформація щодо товарів та послуг та ін.

Тому розбудова ефективної системи інформаційного забезпечення можлива з урахуванням сучасних тенденцій соціоекологоекономічного розвитку: переходу від індустріальної до постіндустріальної стадії розвитку, бурхливого розвитку інформаційних технологій, глобалізація соціально-економічних процесів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями щодо вирішення проблеми ефективного інформаційно-консультаційного забезпечення аграрних підприємств та інформаційного забезпечення розвитку сільських територій неодноразово піднімалися такими видатними вітчизняними вченими-економістами, як: М.Ф. Кропивко, М.Й. Маліком, П.Т. Саблуком, М.К.Орлатим, В.С.Куйбідою, М.Ф. Кропивком та іншими. Разом з тим, на сьогодні не охоплені комплексними науковими дослідженнями і практично не висвітлені у фахових публікаціях питання щодо можливостей використання новітніх інформаційних технологій підприємствами та органами місцевого самоврядування в сільській місцевості. Незважаючи на проведені дослідження на даний час, на нашу думку, недостатньо уваги приділяється питанням проникнення інформаційних технологій в сільську місцевість та якість їх надання і можливості доступу до мережі Інтернет.

Мета статті. Метою статті є вивчення стану інформаційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств та сільських територій, визначення проблемних питань та розробка пропозицій щодо шляхів їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу досліджень. Інформаційні технології викликають особливий інтерес з точки зору сприяння входження України в світовий економічний простір, зміцнення національного господарського комплексу, розвитку регіонів та активізації транскордонної співпраці[1, 2, 3, 4]. У Законі України «Про інформацію» від 2.10.1992 р. № 2657-ХІІ поняття інформація визначається як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі[5].

В наш час в Україні особливий інтерес викликають інформаційні технології соціально-економічного розвитку територій, підходи до їх розробки та особливості їх використання з метою підвищення ефективності регіональної політики. На нашу думку, інформаційні технології соціально-економічного розвитку регіону - це сукупність засобів і методів одержання, обробки, аналізу, збереження інформації про стан соціально-економічного розвитку складної

суспільної територіальної системи «регіон», передача цієї інформації на національному та локальному рівні з використанням технічних і програмних засобів, а також прогноз розвитку регіональної системи на основі отриманої інформаційної бази в контексті ефективної регіональної політики в умовах розвитку інформаційного суспільства. Розвиток останнього вимагає інтенсифікації інформатизації, доведення її до належного рівня[6].

Однією з найважливіших проблем розвитку сільських територій, яка постає при аналізі процесів самоврядування є проблема інформаційного забезпечення територіальних громад. Без інформації неможливі специфічні суб'єктно-об'єктні відносини, які виникають у ході розробки та прийняття рішень щодо питань місцевого значення.

Саме недоліки в інформаційному забезпеченні відбиваються на ефективності функціонування суб'єктів та їх взаємовідносинах. Інформація обслуговує всі ланки і функції діяльності сільських територій, дає змогу кожному суб'єкту знайти оптимальні засоби й методи вирішення своїх проблем, являється причиною, що зумовлює обрання системою того чи іншого варіанту поведінки, переводу системи у новий стан, забезпечує її рух до обраної мети та вирішення питань місцевого значення. Рух інформації охоплює усі стадії процесу регулювання діяльністю сільських територій. Тому надзвичайно важливо при формуванні єдиного інформаційного поля сільських територій України, яке здійснюється в результаті інформатизації суспільства враховувати такі загальні тенденції інформатизації українського суспільства [7].

В Україні залишається невирішеною проблема телефонізації населення, особливо в сільській та гірській місцевостях, віддалених та депресивних районах. Доходи від надання послуг фіксованого телефонного зв'язку у 2014 році склали 8057,8 млн. грн., що на 0,1% більше за обсяг доходів, отриманих від надання цих послуг за відповідний період 2013 року. Питома вага доходів від надання телеком унікаційних посліг у 2014 році склала 16,7 %, що на 0,4 % менше ніж у 2013 році.

У структурі доходів отриманих від послуг фіксованого телекомунікаційного зв'язку складають доходи від послуг місцевого зв'язку – 72,7%, міжміського – 14,8%, міжнародного – 12,5 відсотків[8].

Що стосується послуг мобільного зв'язку то рівень проникнення мобільного зв'язку в Україні становить 137,3% за винятком Тернопільської та Хмельницької областей (95,8% та 93,5% відповідно). Забезпеченість населення мобільним зв'язком на 100 осіб в середньому по Україні становить 137,2.

Формування інформаційного поля сільських територій безпосередньо залежить від можливостей використання сільськогосподарськими підприємствами та сільськими територіальними громадами телекомунікаційного зв'язку та мережі Інтернет.

Аналіз структури мережі Інтернет в Україні свідчить про те, що в даний час в країні відсутня достатня кількість каналів зв'язку з Інтернет-вузлами в Європі та Сполучених штатах, а якість існуючих каналів є надзвичайно низькою. Слід зауважити, що навіть в Польщі потужність аналогічної мережі є більшою в 3 рази у порівнянні з українською мережею. Проте, українська мережа надзвичайно активно розвивається. Про це засвідчує зростання кількості користувачів Інтернет.

Причинами значного незадоволеного попиту є обмеженість інвестиційних ресурсів у операторів в зв'язку з низькою рентабельністю послуг міського та збитковістю сільського телефонного зв'язку, а також відсутністю фінансових механізмів інвестування розвитку універсальних послуг та відшкодування збитків від їх надання.

На жаль, темп зростання кількості українських користувачів Internet є значно нижчим, ніж середньосвітовий темп зростання. Згідно з даними низки міжнародних аналітичних агенцій (Freedom House, Internet World Stats, Economy Watch) рівень проникнення Інтернету в нашій країні близько 34 %. Україна за цим показником займає передостаннє місце в Європі. Нижчий рівень проникнення Інтернету має тільки Косово. Це означає, що більша частина населення України не має можливості регулярно користуватися Інтернетом, це

в основному стосується мешканців невеликих населених пунктів, які не мають необхідної техніки та навичок. В цьому контексті в сільській місцевості осередком доступу до мережі Інтернет мають стати сільські бібліотеки. Починаючи з 1997 року в Україні було впроваджено низку проектів з розширення доступу до Інтернету з залученням бібліотек – ІАТР, LEAP, TAG, ElibUKR, але на жаль в сільській місцевості ці роки не знайшли широкого впровадження [8].

На кінець 2013 року кількості абонентів Інтернет склала 5 957,4 тис. осіб, що на 894 тис. осіб більше порівняно з 2012 роком, зокрема, число абонентів швидкісного доступу збільшилось на 351,3 тис. осіб та становить 3994,8 тис. осіб а на кінець I кварталу 2014 року кількість абонентів Інтернет склала 6 122,5 тис. осіб, що на 687,2 тис. осіб більше порівняно з I кварталом 2013 року, зокрема, число абонентів швидкісного доступу збільшилось на 334,6 тис. осіб та становить 4 123 тис. чоловік (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка розвитку мережі Інтернет та доходів від надання послуг передачі і прийому телевізійних та радіопрограм, радіозв'язку та комп'ютерного зв'язку, (млн. грн.)

Найменування показника	2013 рік	2014 рік	Темп росту, %	Абсолютний приріст
Доходи від передачі і прийому телевізійних та радіопрограм, радіозв'язку всього, із них:	2 297,8	2158,7	93,9	-139,1
кабельного телебачення	1 560,3	1448,7	92,8	-111,6
Доходи від надання доступу до Інтернет, із них:	4 908,5	5348,9	109,0	440,4
рухомий (мобільний) Інтернет	31 405,8	31566,3	100,5	160,5

У 2014 році Україна на одну сходинку піднялася у розвитку інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ). Так, згідно зі звітом «Вимірювання інформаційного суспільства» Міжнародного Союзу Електрозв'язку (МСЕ) ООН, Україна займає 68 місце в світі з розвитку ІКТ. Усього рейтинг охоплює 157 країн. Лідирує вже третій рік поспіль Корея, на 2-

у місці Швеція, Ісландія на 3-у. США перебуває на 17-у місці індексу ІКТ, Польща – на 37-у місці. Росія в рейтингу на 40-у місці. Так в Україні абонентами Інтернет є 5,7 млн. осіб, з них 3,8 млн. це абоненти широкосмугового доступу[8].

У той же час в Україні існує проблема мобільного широкосмугового доступу на базі впровадження технологій мобільного зв'язку третього і четвертого поколінь. Без запровадження технологій 3G та 4G неможливий подальший розвиток вітчизняних інформаційно-комунікативних технологій, однією зі складових яких є Інтернет-трафік.

Рівень проникнення послуг широкосмугового доступу до мережі Інтернет по Україні на кінець 2014 року становить 9,2 у розрахунку на 100 жителів. Найнижчий показник спостерігається в Житомирській області – 4,5 а найвищий в м. Київ 65,9.

У даний час в більшості країн світу, в тому числі і в країнах Європейського Союзу, СНД, а також країнах Азії і Африки повсюдно впроваджується третє покоління зв'язку (3G) в діапазоні 2100 МГц і на законодавчому рівні затверджена технологічна нейтральність для діапазонів 900/1800 МГц, що дозволило забезпечити надання послуг доступу за технологією 3G або 4G (LTE). Україна тільки почала впровадження даних проектів.

Тому гальмування із запровадженням в Україні послуги з Інтернет-доступу за стандартами останніх поколінь зв'язку (3G, 4G) створює реальну загрозу значного технологічного відставання інформаційного суспільства та впровадження ІКТ.

Проведене опитування можливостей доступу до мережі Інтернет в сільській місцевості показало, що тільки 24 % жителів сільської місцевості мають можливість оплатити доступ до мережі Інтернет. тільки 38 % сільських населених пунктів мають громадські пункти доступу до мережі Інтернет та 36 % мають комерційні пункти доступу до Інтернет. Що стосується підприємств,

то 56 % з них мають можливість оплатити послуги а 39% вважають, що це не є обтяжливими фінансово.

Покращення забезпечення мережею Інтернет може бути пов'язано з підвищенню кількості осіб, які надають трансакційні послуги з Інтернет в он-лайн режимі. Наведені відсоткові значення є непрямими показниками стосовно можливостей доступу до мережі Інтернет населення та бізнесу, оскільки відображають тільки суму вказаних респондентами балів щодо їх максимальної кількості, проте можуть слугувати порівняльними оцінками, адже базуються на оцінюванні ситуації.

Висновки. Організація ефективної роботи інформаційного забезпечення сільських територій є вирішальними в сучасних умовах. Слід знову зауважити, що розвиток інформаційних технологій корелює з розвитком інновацій, безпосередньо впливає на конкурентоспроможність національних економік, відіграє вирішальну роль в наукових дослідженнях[9].

Процес становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні супроводжується виникненням низки проблем, від розв'язання яких залежить не тільки подальший стабільний розвиток окремих сільських територій, але й доля українського суспільства в цілому. Підхід до розвитку інформаційних технологій та інформатизації всіх видів діяльності як до фактора побудови інформаційного суспільства, розробка та реалізація спрямованих на це заходів не тільки сприятиме утвердженню громадського суспільства, а приведе також до покращення роботи виконавчих органів місцевого самоврядування та поліпшить життєздатність сільських територій.

Бібліографічний список:

1. Круковский Я. Информационная парадигма самоорганизации в обеспечении устойчивого развития современного общества [Електронний ресурс] / Я. Круковский // Проблемы устойчивого развития: иллюзии, реальность, прогноз : мат. VI Всерос. научного семинара «Самоорганизация устойчивых целостностей в природе и

- обществе». – Томск : ИОМ СО РАН, ТГУ. – 2002. - Режим доступа: <http://pozdnyakov.tut.su/Seminar/a0102/>. – Назва з екрану.
2. Мельник Л. Г. Экономика информации и информационные системы предприятия : учеб. пособ. / Л. Г. Мельник, С. Н. Ильяшенко, В. А. Касьяненко. – Сумы : «Университетская книга», 2004. – 400 с.
 3. Мельников Г. П. Системология и языковые аспекты кибернетики / Г. П. Мельников. – М. : Сов. радио, 1978. – 368 с.
 4. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні : Указ Президента України від 31 липня 2000 р. № 928/2000 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=928%2F2000>. – Назва з екрану.
 5. Про інформацію: Закон України №2557 від 2 жовтня 1992 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
 6. Славкова О. П. Розвиток інформаційних систем як складова механізму інтеграції економіки України в європейський економічний простір / О. П. Славкова, Є. В. Мішенін, В. В. Байдала // Регіональні перспективи. – 2002. – № 6(25). – С. 5-7.
 7. Доповідь про стан інформатизації та розвиток інформаційного суспільства в Україні за 2014 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dknii.gov.ua/content/shchorichna-dopovid-pro-rozvytok-informatsiynogo-suspilstva>. – Назва з екрану.
 8. Славкова О. П. Інформаційне забезпечення регулювання діяльності сільських регіонів / О. П. Славкова, О. В. Жемойда // Вісник Сумського НАУ. Серія: Економіка та менеджмент. – Суми, 2006. – № 2. – С. 340-345.